

Pax et bonum. Spominski listi, posvečeni sedemstoletnici minoritskega samostana v Ptujju. Izdal in založil minoritski samostan v Ptujju. Ptuj 1939.

Kakor je izdala pred leti frančiškanska provinca na zunaj zelo reprezentativno knjigo v proslavo sedemstoletnice prihoda frančiškanov v Ljubljano, tako so sedaj izdali ptujski minoriti lično knjigo, ki naj da obračun, v kolikor je mogoče, o sedemstoletnem delu ptujskega samostana.

Knjiga je razdeljena na tri dele: Minoritski red v svetu in med Slovenci, ki daje splošen pregled zgodovine minoritskega reda. Drugi del: Minoriti v Ptujju, ki se bavi predvsem z zgodovino ptujskega samostana, in tretji del: Ob sedemstoletnem jubileju, ki govori o delu ptujskega samostana za Ptuj in okolico, za probudo narodne zavesti, njihovo delo na karitativnem polju in podobno.

Članki niso sicer strogo zgodovinski, dasi so sodelovali možje, katerih imena imajo v teh vprašanjih poln zvok: Fran Terseglav, škof dr. Mileta, univ. prof. France Stelè, p. Godina, ravnatelj Fr. Alič, Ladislav Mlaker, pisatelj L. Remec, a to tudi ni namen te knjige, katere glavni namen je dostojna proslavitev visokega jubileja. In temu knjiga, če opozorim še na številne slike, ki dvigajo delu vrednost, popolnoma ustreza. Prav pa bo prišla zgodovinarjem, ker je v njej zbranega mnogo gradiva, ki jim bo olajšalo delo.

Tone Čokan.

Umetnost

Razstava likovnih umetnic v Ljubljani.

S 87 deli so umetnice iz Beograda, Zagreba, Sušaka in Ljubljane napolnile Jakopičev paviljon ter tako pripravile umetnostno razstavo, ki je našla še dokaj krepak odmev v naši javnosti. Tudi če motrimo razstavo s čisto kvalitetnega zrelišča, je žela prav lep uspeh, ki sicer ni bil zgrajen na kakih programatičnih, kričavih premisah, temveč — kar je neprimerno smotrnejše — na iskrenem iskanju za čistejšim umetnostnim izrazom, temelječem na individualnem umetnostnem iskanju. Težnja afirmacije slovenske, hrvatske in srbske žene v umetnosti, ki je to pestro skupino najrazličnejših umetnostnih individualnosti povežala k skupnemu nastopu, je prav v kvalitetnem prerezu razstave našla povsem realno podlago.

Slovenske umetnice, ki so se udeležile razstave, pripadajo v glavnem dvema umetnostnima rodovoma, in sicer starejši impresionistični ter mlajši povojni generaciji. Šantel H., ki po načinu ustvarjanja spada k prvi skupini, je razstavila dvojje »Tihožitij« (št. 33, 34). Obe podobi spadata med najboljša dela na razstavi. Skrbno pretehtana kompozicija, harmonično skladen kolorit in nek neposreden, svež odnos do skromnega predmeta, so glavne odlike njenega dela. Šantel A. je razstavila oljnate slike in nekaj akvarelov. Njeno delo se nikakor ne more osvoboditi nekakega kabinetnega pečata in ponekod seže prav v amaterske podvige (akvareli). Od oljnatih podob so še najboljše »Tulpe«. Zupanec-Sodnik A. se je s svojim delom obdržala na običajni kvalitetni ravni. Stilistično je opaziti v njenem delu opuščanje starega impresionističnega načina in približevanja k novemu slikovitemu pojmovanju slikar-

skega predmeta. Namesto razdrobljenega uporabljanja barvnega elementa je stopilo v ospredje ploskovno dojetje objekta. V slikarsko kompozicijo se je na ta način vneslo neko monumentalno občutje. Interesanten je tudi kolorit, ki postaja vedno bolj »svetel«, in mislim, da je temu dejstvu iskati vzroka v zorenju našega impresionističnega rodu, saj najdemo nekaj podobnega tudi pri ostalih zastopnikih te generacije. Prav dobra podoba je »Starka z vrčem«, kjer je moči opaziti vse te stilne izpremembe. Vidna zastopnica mlajšega slikarskega rodu je Piščanec E. Njeno delo, kakor je zastopano na razstavi, kaže odločno na umetnostni razvoj, ki ga je mlada slikarica prehodila, odkar je prvič razstavila. Starejše umetnostno oblikovanje izpoveduje mala kompozicija »Snemanja s križa«. Kratka karakterizacija tega dela bi bila sledeča. Glavni poudarek podobe leži na njeni vsebini, zato je umetnica opustila točno reprodukcijo prostora, ki je samo nakazan, plastično modelacijo teles in ravno tako tudi realni kolorit. Posebno zadnji element je samovoljen in usodnega pomena za značaj podobe. Celoten vtis barvne skale je nadvse abstrakten in spominja na srednjeveške miniature. Poslej je slikarica začela opuščati ta abstraktni način pojmovanja slikarskega predmeta in se je pričela pod vplivom splošnega razvoja umetnosti bližati naravi. Srečanje s tem novim elementom očitujejo njene krajine in tihožitja, razstavljena na tej razstavi. Poglejmo motiv iz okolice Kranja. Postavljena pred določen izrezek iz narave je slikarica opustila stari način obdelave objekta. Pojavi se resničen prostor, predmeti se ne obravnavajo shematično, marveč individualno, edino, kar je še ostalo od starejšega načina, je barvna slika, ki se le s težavo trga od starega recepta. Dobre slike so št. 56, 62 in 57. Pregelj M. se nam pokaže na razpotju. Starejše delo »Šivilja« še spominja na starejši način pojmovanja predmeta. Vendar je zanimivo, kako dosledno se umetnica bori za končno rešitev umetnostnih problemov v okviru lastnega dela. Ekspresionistični rod, ki je v našo umetnost vnesel spoštovanje do linije kot glavnega izraznega elementa, njej nikoli ni potegnil iz rok barve kot glavne prvine njenega umetnostnega oblikovanja. V sedanjem delu (Kompozicije križevega pota) ji je prav ta prвина omogočila stopiti na podij sodobnega stilnega stanja umetnosti. Barva ji vedno bolj postaja edino sredstvo, s katerim hoče doseči i zgraditev figuralne kompozicije i prostora, ravno tako pa tudi nekega nastrojenja. Dasi je zaznavno v njenem delu šele nastajanje nečesa in ne že podčrtan rezultat, je vendar marsikatera podoba estetsko že dokaj zrela. Kralj M., ki je ob svojem možu našla pot do prefinjene igre ekspresionistične linije in abstraktnega kolorita, je ta svet zaenkrat zapustila in se z drugimi vred vkrcala na ladjo, ki jadra k bregovom realnosti. Poglejmo »Gorenjca«. Obraz starca, ki je individualiziran, prepisan točno po modelu in postavljen v prostor, kjer se realistični detajli kar preHITEVajo. Kakor pri vseh naših ekspresionistih, ki so dali slovo abstraktnosti in so krenili na pot za naravnimi resničnostmi, tako je tudi pri tej umetnici prehod od enega do drugega sveta neharmoničen, preHITEVajoč in človeku prihaja dostikrat na misel, kakor da si mora slikar šele ustvariti sredstva za osvojitve nove zemlje. Dobra podoba so »Tulpe«. Humek-Trnkoczy J. razstavlja dobri »Lastni podobi«. Morda se preveč oklepa predmeta in ji objektivna lupina sveta zaenkrat pripoveduje še preveč

zanimivosti, da bi poiskala pot navznoter. Vendar ima njeno delo solidno podlago. Remec B., ki je gotovo najbolj temperamentna slikarica med mlajšimi, se počasi umirja. Zanimivo je, kako si hoče sama na lastno pest osvojiti svet umetnosti. Opuščanje prostora oziroma eksperiment, ki naj ga nadomesti, barvna vprašanja, kompozicija, vse to se vedno znova pojavlja kot nerešena uganka, ki ji hoče priti do konca. K temu se pridruži še močno hotenje po uveljavljanju, ki je gotovo važen faktor pri trudapolnem iskanju umetnostne resnice. Tam, kjer obeta najprej navezati na trdni in tradicionalni svet, je izrezek iz resničnega sveta — krajina. »Dovje pri Mojstrani« je že krajina, ki ima globok prostor, realističen kolorit in verjetno kompozicijo. Barvno pretehtana je tudi »Podoba gdč. S.«. Edina kiparica na razstavi D. Pajnič nam je pokazala nekatere zanimive stvari. Njena glavna odlika je popoln smisel za dekorativnost. Če se k temu pridruži še estetsko vrednotenje barve, nastanejo prav dobra dela, kot sta n. pr. na razstavi oba krožnika. Ugodno rešena je tudi mala plastika (»Zamorka z otrokom«, »Otrok«), ki pa pri njej tudi ne seže preko dekorativnosti. Je pri njej zaznaven tisti prisrčni in intimni odnos žene do snovi, ki pa se ne dvigne do monumentalne statuarike. »Žena«, kjer je hotela ustvariti »pravo« plastiko in si je izbrala še zelo težak motiv drže — o kateri je moderna francoska plastika in še pred njo antika pač skoraj gotovo že povedala zadnjo besedo — ji nikakor ni uspela, kajti poleg grobega videza figure mora počivati v plastiki še mnogo drugega, kar pa v tem primeru — manjka.

Od ostalih umetnic je kvalitetno gotovo najbolj zrela Pažić S. iz Zagreba. Njene dalmatinske krajine so polne občutja in neposrednosti glede na njihovo bistveno podobo. Pravo pot za zadnjo skrivnostjo predmeta ji narekuje zrel in zadržan kolorit, ki še izpopolnjuje harmonijo njenih podob. Vilhar-Ružič B. je predvsem koloristka. Izredno prefinjena barvna skala se opira na izrazito žensko razpoloženje in ustvarja v »Primorski vasi« ali »Tihožitju 2« prav ugoden učinek. Bolj nedognana in neuravnovesena je Bešević M., ki posebno v kompozicionalni gradbi podobe odpove (prim. »Motiv iz Ulcinja«). Tudi barvno je dostikrat nekam raztrgana.

Razstava je žela s strani občinstva prav lep obisk.

S. Mikuž.

Gledališče

Naša Drama.

Spremljanje dramskega sporeda v reviji je bolj ali manj le sintetičen obris dogajanja na odru in okrog odra; poizkus, povedati le bistveno o tem, kaj je bilo igrano in morda v drugi vrsti še: kako.

Nekako tako pojmem tudi jaz svojo nalogo. Vem, da je vrsta vprašanj, ki se vsiljujejo obiskovalcu in opazovalcu naše drame in ki jim mora dati gledališki poročevalec odgovora, vendar pa tudi vem, da na tem mestu ni prostora za širše probleme. Zato sem se odločil, da bom podajal sproti le sliko repertoarja, predvsem glede na umetniško vrednost in upravičenost del, ki jih